

PREES DE SUSCRIPCIÓ

EN TRIMESTRE

Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, 1-2.

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca'lamo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Mercé, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alemar y Fontdevila, Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltau i oïra

Malmenada

Se'n haurán de dur una també ets anticlericalsetxos aqueixa setmana, es de s' «Animalet pudent», es de s' «Obreretxo Balear», es de «El Rayo», perquè lo que's diu de bonda n' han feta ben poca. ¿Que's pot esperar de missatges i mercaderans d'En Barrafet més que arrieses, dois, ballandines i porcades? Vaja, idó, si's e malmenam una mica!

I

Un altre remeulo de Mestre Biel Alomar.

Si, mos ne pega un dissapte passat demunt s' «Obreretxo Balear», fent-mos una segona despedida. Ja n'havia feta una, com sabeu, dia 1 del corrent, sensa firma ni res; dissapte passat en torna fer una altra amb firma (en nom de Deu!), perotan toixarruda i carabascenca com sa primera. Per falta d'arguments més forts, tracta En Revenjoli de «grosser», «asquerós», «desvergonyit», «mastuerzo» (carronya), «villano» (vil), i diu que En Revenjoli «defeca» (caga) demunt LA AURORA, cada setmana. ¿Quant noltros hem dit mai res d'aixó a Mestre Biel? Així califica ell es nostros articles, en lloc de provar de contestar-los! De manera que se posa an es lliwell de ses plaçeres i de ses bugaderes més esquinades i dets alcattrassos de bordell, que, quant discuteixen, en lloc de raons, entaferrren senafades d'insults, infamies i arrieses. Aixó ha fet Mestre Biel Alomar, que pretén esser sa més alta expressió de sa cultura, des classicisme, de sa finor i recoladura de s'estil i des llenguatge! Amb aquestes senafades de brutícia amaradora contesta Mestre Biel Alomar a sa serie d'arguments i raons amb-e que li demostràrem que ara una solemníssima mentida tot quant havia de dit de que s' «atentat personal» el defenaven dets Escalásties, St. Tomás d'Aquí i el P. Mariana, i que el P. Mariana havia alabat s'assassinat del rei N.º Enric III de França i havia induït En Chastel i En Ravillac a assassinar el rei N.º Enric IV de sa meteixa nació; i que la Sagrada Escripura ensenyava i alabava s' «atentat personal» amb lo que diu de Phinees fill d'Eleazar, de Aod i Egion, de Jahel i Sisara, de Judit i Holofernes i des flis de Respha: i que el papa Gregori XIII havia alabada sa «Bartomeuada» de Paris de 1572 contra ets hugonots i a'havia feta festa.

Va esserell que les mos va moure sobre tots aqueis punts, figurant-se, amb sa seua ignorancia supina i absoluta en coses d' historia, de filosofia i teologia, que noltros tampoc no'n sabriem brot i que per lo meteix ell e-hi poria fer trucs i baldufes. I ara, com se'n ha duit s'aumut pes carabçots, que hi hem omplit de porcells, braverols i escalébits, en lloc de contestar-mos a ses nostres raons i proves mos umpl d' insults i de contumelies, que només usa sa gent més baixa i més esquinada. Si, an aixó se reduex sa segona despedida de Mestre Biel Alomar, que acaba dient que se pot discutir amb noltros perquè no

posam sa nostra firma. Idó ¿per que comensá a discutir-hi? ¿Tal volta firmàrem an es comensament? I lo bo es que mos mou tan d'esquerra Mestre Biel perquè no firmam, i ell no ha firmat cap articletxo des seus contra noltros, més que aqueix remeulo de dissapte! ¿Tanta de cosa porque noltros no firmàvem, i ell era es primer que no firmava! ¿De Mestre Bialingo! ¿Vaja quin «Lucifer» més ridícul, i sobre tot més baldraga, més panello i més heroi! Deu se'n apiat Amén!

II

Sa virollada de ses ratjoles

S' «Obreretxo Balear» posá dissapte una virollada sobre un patró que tenia una fàbrica de ratjoles; i aná un a demanar-li de qui eren aquelles ratjoles; i es patró digué: — Son meues.— Qui les ha fetes? demaná aquell.—Es meus obrers, diu es patró.—Idó son dets obrers, diu aquell.—I per donar entenet de que tals ratjoles eren dets obrers, suposa que sa terra de que feien ses ratjoles es patró l'havia comprada amb diners que havia guanyats amb ses ratjoles; i d'aquí s' «Obrer Balear» dedueix que aquella terra també era dets obrers. Després suposa que sa maquinaria amb que feien ses ratjoles, també l'havia comprada es patró amb sa ganancia de ses ratjoles; i per lo meteix, segons es paperot socialista, sa maquinaria era també dets obrers. I passa més envant, i suposa que es capital amb-e que es patró comprá sa maquinaria, també l'havia fet venent ses ratjoles, i per lo tant també es capital havia d' esser dets obrers.

S' es vist mai res més toix ni més carabacenc? ¿De manera que tot era dets obrers i res des patró? Es patrons no tenen res: ets obrers tenen dret a tot, i negú més que ells té dret a res! Aquesta manera de suposar i de raonar es tan absurda i desbaratada, que, en lloc d' afavorir ets obrers, els-e suposa beneits, bobians i torpessanos. ¿Per que dimoni aquells obrers de ses ratjoles que es paperot socialista suposa, si es seu patró tot e-hu va treure d' ells: capital, maquinaria, terra;—¿per que se'n anaren a donar tota aquella ganancia an es patró, i no feren ells per ells meteixos es negoci? Es evident que, si es patró tot e-hu va treure d' ells, ells meteixos s' ho haurien pogut treure, s' haurien pogut guanyar lo meteix que se guanyá es patró. Si no hu feren, va esser perquè eren beneits, curts, cap-closos, torpessanos.

Pero no, no va esser res d'aixó; es que lo que suposa es paperot socialista, es una solemníssima falsedat, sa gran falsedat que serveix de fonament a tot es sistema socialista. No, no es ver que es patrons e-hu treuen tot, ni d'un bon tros, des treubai des seus obrers, sino que hu treuen radicalment des seu capital com a punt de partida i des talent i de sa bona sort que tenen en s' administrar aquell capital. ¿Quin patró es que comensa a tenir obrers i no tenga ja un capital viu (fàbrica, terra, diners) per donar feina an ets obrers? I ¿com se pot dir que aquell capital ja l' han produït ets obrers, si encara no han feta gens de feina p' es patró? I si me deis que aquell ca-

pital es fruit d' una altra tongada de feina d' obrers anteriors, jo vos contestaré:—Idó anem a estudiar aqueixa altra tongada. Com comensá aqueixa altra explotació o negoci de feina, ¿la comensá es patró sense capital? Com cridá ets obrers a comensar sa feina, ¿no tenia capital? ¿Com els hauria poguts pagar? ¿com els hauria pogut posar a una terra, a una mina, a una maquinaria per que fessen feina per ell, si ell no hagués tenguda ja una terra, una mina, una maquinaria, aont posar-les a fer feina per ell? I, si suposan jo socialistes! que es patró trobá tot aquell capital presentant just sa garantia des producte que sa feina des seus obrers donaria, mos tornam trobar amb lo que vos he dit primer: ¿per que ets obrers, en lloc d' anar a fer feina amb aquell patró, no cercaren un capital per apropiat-se una fàbrica, una maquinaria o terres, aont poder ells fer feina per ells i guanyar-s' ho tot, en lloc de permetre que es patró fés es negoci demunt ells?—¿Que contestau an aixó, socialistetxos? ¿E-hu veis com una de dues: o no es ver es fonamet que posau de que tot e-hu produeixen ets obrers, o ets obrers sou es més beneits, es més curts, es més torpessanos, es més estúpids de tots ets homos?

Pero no es així: ni es ver lo que voltros jo socialistetxos! preteniu que tot e-hu produeixen ets obrers i res es patrons, ni es ver que ets obrers sien es més beneits i es més curts dets homos. Lo ver es que hi dos factors, dues fonts de producció: es capital i sa feina; i es capital no pot fer casi res sensa sa feina, ni sa feina pot fer casi res sensa es capital. Pero encara sa feina es més poc tota sola que es capital tot sol; es capital tot sol, vui dir, un qui té capital, pot viure tot sol més o manco; qui no pot viure es aquell que just té es brassos per fer feina i no té lloc aont fer feina; aqueix ha de fer cucc per forsa. Aixó es sa pura realitat, que voltros, socialistetxos tractan de desfigurar i d' entربولir per porer enganar es beneits, que en corren tants pel mon desgraciadament.

Si, escriguedoretxos des paperot socialista! aixó que vos embolicau de ses ratjoles i d'aquell patró, no té cap ni peus; es una de tantes mentides i carabacencades que vos treis des carabasot per enganar ets altres i enganar-vos a voltros meteixos, com uns xinos i de sa manera més toixarruda.

III

Se ven que no tenen padrina.

Pes socialistes parlam, que, ja que ets altres els-e desjectam, per que s'ho mereixen, ells s'alaben i se donen pes millors de tot lo món. Així es que dissapte passat s' «Obreretxo Balear» arriba a s' extrem de dir que dins Espanya tots es qui no son socialistes son uns yils, ruins, falsos, innobles, estúpids, covarts, hipócrites, podrits, plens de llot i de tota brutor, polissans, venuts, porcs, canalles. I es paperot socialista e-hu diu sensa revolveries, ben tot dret, que dins Espanya tothom es aixó fora es vint o trenta mil socialistes que hi ha, segons ell diu. ¿Que dirien es socialistes si noltros els-e tractássem a ells de tot aixó que ells mos tracten a

naltros? Es que no son entradors ni tenen aguant. Deu els-e fasa uns sants i bons! Amén.

IV

Baltabaix an N.º Azzárate i an es republicans

Les ho dona ben a ferir s' «Obrer Balear» perquè aná a veure el Rei, i declara que es republicans han demostrat que no son caposos de dur sa república i que son ells, es republicans, que no la volen; que no son es republicans més que uns comedians, uns farsants, i que es socialistes no poren seguir formant «conjunció» amb tals republicans.

Repetiguem-ho: diguent-se republicans amb republicans ses mil llástimes, llevant-se sa pell ells amb ells; dient-se es nom des porc.—fent-ho així, ja es segur que per forsa ha de venir sa república! Si a cas mai venia, vendria girada com ets odres, així com la va treure es Pavia l' any 1874 amb una cossa an es postermes.

V

Mentiu socialistetxos!

An ets escriguedoretxos de s' «Obrer Balear» e-hu deim, que dissapte passat, copiant-ho de s' infame «Motin» de Madrid, posen que professar es catolicisme es ferse responsables, ferse seus i donar per ben fets «tots ets assassinats ferims de l' Inquisició», «totes ses perfidies, traicions i atentats des Papes contra Espanya», «totes ses immoralitats» «farses, mentides, embuis, deshonestidats, robos i polissonades» «de la Curia Romana», «tots ets abusos des clericalisme dins Espanya». I diu que tot aixó e-hu han d' aficar dins sa closca des joves que entren soldats per que no diguen mai, en entrar a s' exercit que siguen «catòlics» a fi de que, en esser soldats, no les puguen fer anar a missa. Per aixó, per inspirar an ets joves horror a dir-se catòlics, diuen es dos infames paperots «El Motin» i «Obrer Balear» que dirse catòlics es fer-se responsables de tots aquells crims i atrocitats que anomena i que no son més que un raig de mentides i de calumnies desvergonyides. No, si l' Inquisició va fer res malament, noltros catòlics no hu donam per ben fet, sino que hu condemnam amb tota sa nostra ánima. Si la Curia Romana ha fet mai res que segons justicia no poria, noltros catòlics també hu condemnam amb tota sa nostra ánima. Si es capellans d' Espanya fan res que no sia segons sa llei de Deu o contrari a sa llei de Deu, també hu condemnam de bon de veres. I si es Papes mai haguessen feta cap traició, cap atentat contra Espanya, també hu condemnariem es catòlics. Negú, dient-se catòlic, se fa responsable de res dolent ni dona per ben fet res que no sia segons sa llei de Deu i conforme a tota justicia.

I escoltau ¡grans belitres embelitrats de escriguedoretxos des paperot socialistetxo! ¿i quant ni aont es Papes han fet mai cap atentat ni cap traició contra Espanya? ¿Quins son ets assassinats ni es crims que va cometre l' Inquisició? ¿Quins ets embuis, ets engans, ses farses i ses immoralitats que deis que ha fetes la

Curia Romana? ¡Veiam! ¡explicau-vos demunt cada un d'aqueis punts, no mentint com uns canalles, sino parlat com a persones decentes, ¡ensa sortir un punt de sa veritat! ¡Bons estau voltros per res d'aixó, si sou uns ignorants de set soles, que no sabeu més que mentir i blasfemar, justifet dimonis i condemnats d'infern! Malenats!

VI

S'Animalot pudent animalletjant

Dissapte passat umpl sa primera plana contra es gran poeta Mn. Riber, que es s'admiració i s'encant de tots es tocats de bon gust de Mallorca i Catalunya. Idó s'Animalot pudent empastissa tota sa primera plana per fer veure que Mn. Riber «no passarà mai de soldat de segona». I pretén demostrar aixó trobant mil defectes a una de ses millors poesies de Mn. Riber, sa que du per títol «Galilea».

Pere ¿que sap s'Animalot de poesies ni d'un sant remei? Aixó no es cosa de «puputs» ni d'animalots per l'estil; la mel no es feta per la boca de l'ase. ¡Pobre de Mn. Riber si ses seues poesies agradassen a s'Animalot pudent!

Vé llavó un articletxo d'aquell «mesquinet» que tractà de «peres» es reverents sacerdots que han fetes oposicions a ses Rectories vacants, que aquell «mesquinet» calificà de «cruixat d'aglans». Fins ara havia destruetjat i havia fet es bóvol amb un mallorquí bordissenc de lo més ridícul; ara li pega en foraster, aixó sí, tam bordissenc i ridícul com es mallorquí que ell usava; i tota sa ruixada es contra un de noltros, que dins es janer d'entany li va fer un favor tan gros, que moltes de persones respectables mos ho criticaren, perque trobaven qu'era massa favor per aquell «mesquinet»; pero noltros e-hu férem per veure si l'aportellariem a fer bona, allà ont ell mos jurava i perjura que estava ben resolt a ferne sempre. Rebut aquell favor, ben aviat se tornà desbaratar. A les-hores li posárem es dogal demunt es coll, perduda tota esperansa de que arribi pus mai a fer res de bo. I es «mesquinet» mos acusa de que el «matam de fam». No diu quant ni aont noltros hem tenguda mai cap obligació de donar-li pa; en canvi mos tira demunt senaiades d'insults, infamies i calumnies; pero ja se cuida bé de dirles de tal manera que no'l puguen agafar, així com e-hu fan es canalles. Que consti pero que ell no li volem dir canalla. Resulta tan poca-cosa, que ja només se mereix que li diguem «mesquinet». Que hu tenga en compte que no concedim cap valor ni cap importancia a tots aqueis esplais que se permet contra noltros demunt s'Animalot pudent, perque sabem que surten d'un cervell completament des-gavellat, que ja no sap que s metgenca; i que per lo meteix no pot fer més que compassió. A un subjecte així ja no li poren prendre res en formatet. ¡Més mal está ell! ¡Mesquinet!

Acaba s'Animalot pudent amb un altre enflai de toixarrudeses, carronyeries, dois i betzanades de ses seves, que no paguen es tir.

VII

Bon perhoc p'es republicans!

Els ho donat En Miquel del Sants Oliver demunt es periòdic «A B C» de Madrid amb un article que hi acaba de publicar, que val, com solen dir sa barba d'un soldat, de ben escrit i ben pensat qu'está. Ja sabeu que tot s'argument des republicans, no des de doblar un, sino des caporals, es que es necessari de tota necessitat llevar sa Monarquia com més prest millor, per-

que no serveix més que per afonar l'Espanya, perque si no la lleven, farà fer ni a tot, perque amb sa Monarquia tot se'n va en orri, i corre l'Espanya cap a s'abisme com un cavall an es eos, i tot causa sa Monarquia, que es republicans han declarada incompatible amb so bé d'Espanya.

Idó bé, aqueix article de N'Oliver demostra, no amb paraules, sino ab fets, que s'aument de prosperitat que fa anys se nota dins Espanya, aqueis deu anys derrers es estat molt més gros que no era estat anteriorment; per lo meteix, l'Espanya amb sa Monarquia, lluny d'anar perdent, va guanyant i millerant d'una manera molt considerable.

Indiquom alguns des fets que proven aixó. N'Oliver els-e treu d'un follet que sa societat bancaria Arnús-Gari de Barcelona acaba de publicar, i que du un estudi sobre «Sa riquesa espanyola durant deu anys», aixó es, es deu derrers.

Escoltau-ho, republicans de bona fe, aixó que diu aqueix follet. Comensa dit estudi amb aqueis mots tan significatius:

«Es nostro objecte, tot resumint ses claricies que s'erefereixen a sa riquesa nacional, es posar de manifest s'incessant progrés de sa meteixa dins es derrers deu anys, i afirmar s'esperansa amb so pervenir de sa nostra industria, des nostro comerç, amb una paraula, des valors que los representen». Tot seguit posa sa follet una serie de taules gráficas, trassades amb gran enginy, que aclareixen la cosa i la fan visible a tot-hom. D'aqueix escritini de sa riquesa espanyola resulta clarament es fecunditat d'Espanya i que está molt lluny d'esser ver lo que n'hi ha que diuen que som «una rassa que no servim per ses grans perfeccions de sa civilisació». I resulta de tal escritini una altra cosa: una creixensa de desplegament de sa riquesa, consemblant i a voltes superior a sa de ses altres nacions europees.

«Entrant a s'estudi des factors de sa riquesa espanyola, tracta primerament de sa terra. Durant aqueis deu anys derrers es progrés es estat molt considerable, i sols sa producció des vi s'es aturada una mica de créixer. Es conreu des grans abraça actualment una extensió de 7.049.000 hectárees. Deu anys enera no arribava a cinc milions. Ja sembren de blat 4.260.000 hectárees. Fins ets anys de poc esplet sa producció ja arriba a bastar pes consum de sa nació, i ja colombram es dia que en tendrem per dur-ne a altres nacions. Cada dia se van sembrant més terres. A Catalunya. 12.000 hectárees de reguivol des canals nous que han fets a l'Ebre, aviat ja comensarán a produir. Just una obra hidráulica, que ara tracten de conseguir-ne es permis, pot fer productives dins Aragó 300.000 hectárees. A Andalucía van més a pas de bou; sa banda de levant (Murcia, Reine de Valencia, Catalunya) se pot dir que es arribada an es seu máxim de creixensa, i queden encara totes ses regions centrals a conquistar. S'aument extraordinari d'importació de «nitrats» i de «máquines agrícolas» son una prova eloqüent de tan beneficosa transformació. Solament s'us de «nitrats», com a femada artificial, es passat de 207.000 tonellades l'any 1903 a 570.000 l'an mil noucents onze.

«En quant a sa riquesa de devall-terra o riquesa minera no son manco satisfactories ses claricies dins lo molt que poden fer encara. S'agricultura i sa mineria plegades formen ses tres quartes parts de sa riquesa nacional, i pugon devers 1.300 milions cada any. La quarta part de tot quant exportam, de tot lo que duim a s'estrenger, son minerals. Sa producció minera segueix una curva ascendent

fins l'any 1907 (deu milions de tonellades de ferro, i 3.200.000 de coure). Indica es follet es fet de que des deu milions de tonellades de ferro que s'extreuen, sols se'n obra dins Espanya mig milió de tonellades de llengot; i diu que es precis nacionalisar s'industria des metalls.

«En ses industries manufactureres, (obra de mans), resulta també un bon augment, del qual no s'escapa, a pesar de lo dir, la siderurgia (art d'obrar es ferro). Aquesta i ses construccions metálicas, sa filadura, s'industria sucrera i sa des ciments son es sumands (ses partides) més importants de s'activitat industrial. Sa gran producció de ciment i es consum que suposa dona una gran empenta a sa propietat urbana, obres públiques, ports, canals, clavagueres de poblacions, etc. Es nombre de vagons de ferrocarrils fets dins Espanya, que foren 666 l'any 1905, son estats 2.000 es fets l'any 1912, lo qual fa veure si aumenta granat es trafec. S'aument de consum de coté per ses nostres fábricas correspon a un augment de fusos que naveguen: no fa gaire eren 1.700.000; ara son 2.200.000. Per lo meteix e-hi ha hagut un augment de 500.000 fusos: mig milió!

«Lo meteix s'observa en quant an es ferrocarrils amb so seu doble aspecte de producció i d'estensió de vies. Está clar que encara som ben en fora de tenir-ne tants com voldriem: es nostros 15.000 kilometros son poca cosa per sa superficie, pes badiu que tenim. França i Alemania, amb un badiu no gaire més gran, en tenen de vies-férrees tres o quatre vegades més. Pero sa gran partida de ferrocarrils secundaris i complementaris que hi ha en construcció i en projecte, contribuirán a que no sia tanta sa diferencia que hi ha de kilometres de via-férrea entre Espanya i aquelles dues nacions. Sa treta des ferrocarrils dins aqueis deu anys derrers ha pujat cosa d'un 25 per cent, arribant a representar 92'50 pessetas per dia i kilometre. Només e-hi ha quatre nacions aont es ferro-carrils treguen més; pero es d'Espanya treuen tant com es de França i més que es d'Italia, Bèlgica i Suissa, s'entén, a tant per kilometre.

«Sa navegació alcansa també cifres favorables. Es terme-mig anual de tonellades que naus espanyoles han duites de banda a banda, es estat de 12.600.000. Suposa un augment des 70 per 100 demunt lo que trasportaven ses nostros naus, fins quant posseiem ses Antilles (Cuba i Porto-Rico). E-hi ha que observar també, com a bon averany, que sa major part de tot es moviment expansiu de ses diverses produccions espanyoles. Aqueixes dues derreres desenes d'anys resulta un augment des 77 per 100 de tonellades trasportades per mar amb bandera espanyola; es transport amb bandera estrangera no ha aumentat, en canvi, més que un 15 per 100. També s'exportació en si meteixa creix amb proporcions considerables, i fa veure aquest estudi de sa Casa-Arús-Gari que l'any 1911 s'«exportació» va esser més grossa que s'«importació» aixó es, que Espanya va dur més merques a s'estrenger que no en ven-gueren de s'estrenger cap a Espanya.

«Tractant de sa riquesa creada, aquest follet de sa Casa-Arús-Gari, estudia es presuposts de sa nació, es moviment bancari i s'estalvi (ahorro en castellá), fent notar en quant an es presuposts que s'país es anat creixent en força tributaria (aixó es, que es país paga i pot pagar cantitats per tributs que vint anys enera no hauria pogudes pagar). I se demostra aqueixa creixensa amb ses «liquicions» des presuposts d'aqueis deu anys derrers. En quant an es moviment bancari, se ven s'aument progressiu, sempre creixent de capital, de reser-

ves i d'aclariment de comptes corrents; i en quant an es moviment d'«estalvi», resulta un augment molt més gros encara: es aclariments de comptes de «Caixes d'Estalvi» representaven l'any 1900 sa suma de 189 milions de pessetes; l'any 1911 importen 448 milions. S'aument, per lo meteix, es estat des 137 per 100 en deu anys. L'any 1.900 aquells qui duien cantida's an aquelles «Caixes» eren 250.000; ara han arribat a esser 650.000, amb un augment des 158 per 100. I tot aixó representa una gran empenta cap amunt una escampadissa meravellosa de benestar dins un rol-lo molt més gros d'individus i de families.

«Aixó son, diu N'Oliver clouent es seu article, ses notes i punts de vista més capdals de s'estudi a que me referesc (es de sa Casa-Arnús-Gari). Es cop de vista que tal estudi ofereix demunt Espanya, está molt lluny d'esser descoratjador. ¿Vol dir aixó que ja siguem arribats an es cap d'amunt de ses nostres necessitats i aspiracions? No. Estam despreciadament enforet encara de lo que hauriem d'esser i de tenir. Sa sorpresa que aqueix cap de vista mos ofereix, es una altra: que Espanya, en s'aspecte económic, va endevant, progressa de bon de veres i fa una via grossa, i que aquest progrés no sabem com el poren explicar es qui fan ses propagandes revolucionaries, devant ses nostros multituds.

«Que hi deis an axó ¡o republicans d'bona fe! i tots s'qui donau pr'perda l'Espanya si no hi lleven sa Monarquia i no hi posen sa república immediatament? tots voltros que jurau i perjura que sa Monarquia, en lloc de dur sa nació pes camí des progrés cap an es benestar, la se'n du correns com un cavall an es eos cap a sa ruina? ¿Que hi deis an aixó, tots voltros, republicans reflexius i serios que ara duis «El Ideal»?

Veiam si badareu boca sobre aquest tema tan vitenc i tan interessant! Aquí vos esperam, bona gent!

VIII

¡Mentiu com l'anima de Judes!

Pets esriguedoretjos de s'Obrer Balear parlam, que dissapte, per fer odiosos es freres, diuen que petoca fer a sebre an es joves que van a servir el Rei «que els hi fan amar pes res, exceptuats des servici militar», «privilegi» que es pobresoldat «ha de defensar amb so fusell» «i mentres tant es freres en farán de ses seues contra el sisé». Aixó tenen pit per escriure aqueis esriguedoretjos del dimoni, mentint tan alts com son! Es completament fals que cap jove haja d'anar a fer es servici militar pes freres. Es freres que están exceptuats de tal servici, son es qui van a convertir infiels a l'África, a l'Asia a l'Oceania, a Amríeca, aont duen es nom d'Espanya, aont escampen bona fama d'Espanya, aont serveixen i acobitien ets espanyols que caplleven per aquelles nacions bárbares, allunyades de remeis.

Tal volta es freres amb aqueixes missions an aquelles nacions bárbares no serveixen l'Espanya tant i molt més que es joves que se passen just un parei d'anys dins es corter? I si aqueis han d'anar a la guerra, si se'n mou cap, es pobres freres missioners han de parar casi sempre sa guerra que certes tribus seuvatges los fan, i sa guerra feresta que no s'atura mai de fer-los es clima mal-sá de casi totes aquelles regions. Aixó es «privilegi» des freres: d'anar, a perdre sa salut per tota la vida o a deixar sa vida i et ossos an aquelles nacions de les mars perdudes.—En quant a lo altre de que es freres, mentres altres serveixen el Rei per ells, fassen mala vida, es una de tantes de calumnies

desparades, com acostumen ets anticlericals entaferrar amb tota sa desvergonya del mon contra tota persona esglesíastica. ¡Males pócores! ¡animes de cadafet!

IX

Segueix sa dansa entre es republicans

Es sa dansa acostumada de piayes, nesples i castanyes d'uns amb altres. Diumenge passat es lerrouixistes a Barcelona feren un aplec, i En Lerroux no deixá part sana a N'Azcarate ni an ets altres republicans que's diuen «nacionalistes», posant-los com un pedás brut. A N'Azcarate l'acusá de que demana per gent seua bons sous an es Govern del Rei. Lo bo es que En Lerroux fa lo meteix per sa seua gent, totes ses vegades que pot.

¡Hala, republicaneixos! ¡esclenxau-vos, llevau-vos sa pell, feis-vos benes uns amb altres! ¡Es es servici més gros que poreu fer a l'Espanya i a s'humanitat!

X

Altra pic En Jimenez Moya?

Que me'n direu d'aquell missatge a En Lerroux que capleva per Manacor un parel d'anys, abusant tan grolierament des nostros republicaneixos de Manacor, donantlos gat per llebra i figues per lleternes? Ido sembla que s'altra setmana va esser per Manacor, i celebrá tamb sos seus bobians d'aquí s'aniversari de sa república (dia 11 del corrent), i fins i tot sembla que va tirar un discursot, que uns diuen que li sortí molt anticlerical, i altres diuen que lo que va esser més, un memorial an es republicans de Manacor per que el tornin voler per mestre i caporal i... per tenedor. Es que diuen que en sap tant i fant de tondre bobians En Ji-

menez Moya, i que n'hi ha de republicans a Manacor que en poren donar raó. Pero sembla que es nostros republicans no anaren de pop, no se deixaren haver, per més puu que les tirá En Jimenez Moya. Sa veu que l-se va escalar fort s'altra vegada.

XI

Gent de «El Ideal» ¿que ja vos tornau desbaratar

Vos deim aixó perque aquesta cartota que posau dissapte passat d'aquella rata sayarda d'En Pey Ordeix, aquell capellá descapellanat, que se'n va anar a França per aplegar-se civilment amb una bruixa, i que no s'atura de tirar escopinades i fleumes verinosos i crilegues desde ses porquissimes columnes de «El Motin» de Madrid contra Deu, el Bon Jesús i la seua Esglesia, nostra Santa Mare; aqueixa carta infame que li copiau dirigida an aquell altre apóstata i capellá descapellanat, un tal Prat de Barcelona, mort s'altra dia impenitent i enterrat fora des cementeri católic i amb enterro civil, aquixa carta, que no es més que una clapa de gargais, que faria oi an el rei-porc; aqueixa carta jo senyors de «El Ideal» no la pot acullir cap periódic serio, sino vol sentar plaça de merdacañer d'En Barrufet.

¿No deis voltros de «El Ideal» que no voleu ofendre es sentiment religiosos donegú? Ido aqueixa carta d'En Pey Ordeix no es més que una ofensa gravissima an es sentiments católics. ¿Que té que veure tal atrocitat sacrilega amb sos ideals republicans, amb s'idea republicana? Res hi té que veure; per lo meteix, s'acte de publicar tal carta, no més que una ofensa indigna a l'Esglesia de Deu. Senyors de «El Ideal», ¡no mes fassau aquesta de tornarvos desbaratar!

Aquella gent estava enrevoltada d'un mort i sa dona i set infants des mort, tot arrufats devora es baul i plora qui plora; i un esgotzí que els-e guardava, arrabassant-se una cara de Caifás lo més an el viu.

Demana En Juanet que era tot allò, i un des qui miraven aquella fetá li diu:

—Jo vos ho diré que es aixó. Aquest homo s'es mort carregat de deutes i sensa cap cobransa; i an es qui se moren així, aquí tenim per costum de durlos a's mig de sa plassa amb sa dona i ets infants que hagen deixats, per veure si mourán a compassió qualche bona ánima que pagui es deutes des mort. Si en surt cap dins tres dies, que pagui aquells deutes, enterren es mort i amollen sa dona i ets infants. Si no n'hi ha cap que faça s'homonía de pagar aquells deutes, enterren es mort, i vénen sa seua dona i ets infants, vui dir, els encanten aquí's mig amb tot quant es mort deixá, i lo que'n treuen, s'ho reparteixen aquells an-e qui es mort devia.

—¡Vaja quines costums que teniu per aquí diu En Juanet.

—¿Vol dir trobau que no hu feim bé? diu aquell.

—Trob, diu En Juanet, que es mas sa cruel aixó d'haver de vendre sa dona i ets infants a punt de bisties! ¿Que hi inculpa sa dona amb sos deutes de s'homo? ¿Que hi inculpen ets infants amb sos deutes de son pare?

—Ja hi inculpen ja, de vegades! diu aquell. I voltros per sa vostra terra, perque supòs que vos no sou de pe aquí (si hu fosseu, no hauríeu gastada tal paraula), ¿que no deis que «una dona fa la casa i la desfá»?

—Sí que hu deim, diu En Juanet. Per aixó meteix, si sa dona no ha fets es deutes, sino que es estat s'homo que's ha fets amb so seu mal cap, amb so seu mal maneig, ¿per que hu heu de fer pagar a sa pobre dona, venent-lo com si fos una mula o una somera?

—Pero ¿i si es sa dona, diu aquell, que amb so seu mal cap i mal maneig ha fus tot es cabal de s'homo?

—An aquest cas, diu En Juanet, ja no hi tenc res que dir que hu facen pagar a sa dona, si va esser ella que feu es mal. Pero lo que succeeix per sa meua terra, i supòs que per aquí vos ne prendrá lo meteix, que de deu vegades nou es quifa es deutes, es s'homo i no sa dona.

—Pero bono! diu aquell. ¿I vos sou homo, i vos ne veniu aquí a defensar ses dones?

—Jo, diu En Juanet, sempre m'ha agradat defensar sa raó alló on es, perque trob que sa golafre i grosser defensar just sa conveniencia. Ja m'agrada a mi així meteix lo que'm convé; pero sa raó ha d'anar sempre devant. O som homos o no hu som.

—Me pareix, diu aquell, que amb aqueixa llei que vos dais, no fareu gaire carrera ni cases amb arc.

—Será lo que Deu voldrá i no més! diu En Juanet. Pero encara hem deixats e's infants. ¿Aont treu cap haver de vendre es pobres infants, si son pare es mort amb més deutes que cobranses?

—¿I si ets infants, diu aquell, en son causa des deutes perque fan lluna i no deixen pèl a raure, a son parel el deixen an es pobre pare com un jonc de fuies?

—Pero ¿i si no fan res d'aixó? diu En Juanet. ¿I si son uns bons allots que no hagen fet mal més que an es pa? ¿I si son petits encara com aqueis que hi ha ara aquí's mig, que encara duen aferrades ses busques des niu?

Era ben ver: aquells al·lots des mort cabien tots devall un arer; es més gran per molt tendria deu anys, i sa pobre viuda per molt si n'havia doblegats trenta, i era una dona plantosa de lo mes i ben taiada de per tot, i que feia cara de bona dona ferm, i de tot aquell remoli de gent no hi havia negú que li retregués cap perjui ni caire flac.

Aquell que les havia amb En Juanet no s'atansá tampoc a dir que aquells set infants fossen causa, pes seu

Si una dona d'amagat de l'homo o els fills d'amagat de llur pare treuen coses de la casa, i hu venen per llur mal-gast, se diu que «fan lluna».

mal-cap, des deutes de son pare, ni tampoc tengué pit per tirar sa somada demunt sa pobre viuda, i lo que va fer s'aliardo va esser deixar en banda En Juanet perque trobava que aquest l'havia calsat just ferm.

En Juanet va recórrer un poc aquell remoli de gent, i demaná an aquest i an aquest altre quina casta d'homo era es mort i sa dona i ets infants i tothom li va dir lo meteix.

—Es mort era curtet de gambals. Es seus pares li deixaren una partida de possessions ben bones, pero tot li va anar tan tort, que sensa sebre com ni com no, i sensa que li coneguessen cap tara ni cap vici, com se'n va témer, e-hu va haver fus tot, i s'hagué d'entdeutar per porer-se omplir es gavatx ell i tota la barquera. I sabeu així meteix que'n lleven de concert des vent nou freixures; perque eren nou: ell i sa dona i es set bigarnius. En quant a sa viuda es una santa al·lota que no ha donat mai un que xarrar ni li han poguda posar mai sa llengo demunt. Dets infants no hi ha uue parlar-ne, tan tenres con son.

—¿I que no tenen parents? digué En Juanet a un d'aquells que preguntava.

—Parents? contestá aquell. Així meteix en tenen que no campen malament, pero ja sabeu lo que sol succeir, que de sa miseria tothom en fuig i que es berenats no coneixen es dejuns. Si aixó fos gent molt rica, que tenguesen una caixa al raset de dobles de vint, tothom voldria esser parent; pero com son més pobres que es ropit, es parents i tot se'n amaguen d'esser-ho.

I mentres tant negú s'arrambava a s'esgotzí a dir:

—Jo pac es deutes d'aquest homo; per lo meteix duis-lo-vos-ne a enterrar.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que tot alló tocá tan fort es cor d'En Juanet, li feu tanta i tanta de compassió aquell mort i aquella viuda i aquells infants, que ets uis, li comensen a espiretjar i aviat li vengué un esclator de cor que li costá molt, pero molt no rompre amb plors, fins que se planta devant s'esgotzí, sensa baubetjar ni trampoletjar gota li diu:

—¿Que s'es mester per porer soterrar aquest homo i per que aqueixa dona i aqueis infants se'n puguen anar francs de tot a ca-seua?

—Que qualcú pac es deutes que deixá es mort, diu s'esgotzí amb aquella cara tan sarracena que s'arrabacava.

—¿I quin son es deutes que deixá aqueix homo? diu En Juanet.

Fer En Juanet aqueixa pregunta i saltar una quinzena d'homos devant ell, va esser tot u; i tots un derrera s'altre, ja foren partits a dir-li: —A mi'm devia cent lliures! —A mi cinc-centes! —I a mi mil. —I a mi ires milia! —I a mi quatre milia!

I n'hi da haver d'altres que encara s'enfilaren més amunt.

En Juanet, devant tot allò, va dir:

—Jo estic dispost a pagar tot lo aqueix mort devia de bon de veres, si es dobbers me basten, que crec que'm bastarán; pero vui veure sa força de de com mentres aqueix mort devia tot aixó.

—Aviat la veureu digueren aquella quinzena d'homos.

S'esquitxen tots cadascú a ca seua a dur s'aubará des deute; i al puat ja tornaren amb sos papers. E-hi compaireix es Bal·le amb un escrivá, que se posen a mirar aquells papers. Les donaren per valedors; i En Juanet obrí es serró de dobles de vint, i allá, «d'ny-dany, pagá tots es deutes d'aquell mort. Just dos durets d'or li quedaren dins es serró.

Tothom devant aquella fetá tan grossa d'En Juanet romangué sensa polsos, amb sos cabeis drets; negú se'n poria avenir.

Sa pobre viuda agafa ets set infants, i s'agenoia amb ells devant En Juanet per besar-li es peus, donant-li milions de gracies amb un plors desfet.

En Juanet no volgué res de tot allò, sino que digué a sa pobre viuda que se'n anás a ca-seua amb sos infants, i que fés bondo i Deu no la desampararia perque Deu no hu ha fet mai en-

DE TOTES ERBES

Sa llampria maravillosa

(segueix)

Com el pobre Juanet va veure que li havien llevat des vent es seu casal amb sa dona i tot quant e-hi tenia, comensant per sa «llampria maravillosa», tot d'una ja va veure que era s'onclo moro que li havia feta s'endemesa, arribant-li a sa «llampria.» Lo que no comprenia com la hi havia sabuda trobar. Ja veia ell que, tot d'una que s'onclo-moro li hauria pogudes posar ses mans demunt, l'hauria fregada amb s'anellet que aquell també tenia, li seria sortit es negret, i hauria manat an aquest que se'n ho dugués tot a banda aont no fos possible trobar-los. Per veure si afinaria cap camí ni remei, pega fregada amb s'anellet a una llantia de ca'l Rei, d'amagat de tot, i es ver que li sortí es negret; pero tot trist, mostii i alis, i li va dir: —Ah Juanet! Juanet! Ja la t'han fetal n'han presa sa llampria maravillosa! Cop en sec he sentit que'm cridaven! Surt, i es estat s'onclo-moro, que me diu: A l'acte du aquest casal amb tots nostros i tot quant e-hi ha, a demunt un penyal que veurás que s'alsa dins mar, dotze grosses de llogos allá deca aont fan es niu ses segues, dins es grec! I jo, com ell portava l'anell i havia fregada amb ell sa llampria, no he tengut altre remei que creure'l.

—¿I ara no m'hi pories dur tu demunt aqueix penyal? diu En Juanet.

—No puc! diu es negret. Jo només puc fer lo que me mana es qui frega l'anell per sa llampria maravillosa. Mentres tu no la torns tenir i no hi freguis l'anell, no'm cridis, que tant meteix no't sorirà, perque no, puc, Juanet!

I a l'acte es negret va desaparèixer, i deixá En Juanet com poreu pensar.

En Juanet feu una gran plorada, i el Rei i la Reina que no feien altra cosa més que plors i més plors, i tota la Cort per lo meteix, fins que el Rei agafa En Juanet, i li diu:

—Juanet, ¿i es teus comptes quins son?

—D'anarme'n a cercar sa meua dona, i de cercar-la fins que l'haja trobada! diu En Juanet.

—¿I quin cabal tens tu per anar-te'n-hi? diu el Rei.

—No tenc aont caure mort! diu En Juanet. Tot quant tenia, era dins sa casa; per lo meteix m'han deixat com un jonc de fuies.

El Rei aquí li dona un cavall i un serró de dobles de vint. ¡En Juanet diu:

—No, res me'n vaig a cercar sa meua dona, i no m'aturaré que no l'haja trobada i recobrada. Primer cauré mort.

I se despedeix del Rei i de la Reina, i amb so serró ben amagat pega bot demunt es cavall, i esperonada an aquest, i aquest trot trot, i de d'allá ben acanalat cap a grec, cap allá ont es negret li havia dit que se'n havia duit es casal amb la Senyora Princesa i tota la resta.

Camina caminarás, i demana qui demana a tothom qui trobava si li sabrien donar claricia d'un penyal que sortia dins mar amb una casa an escapucull; pero negú n'hi sabia donar gens de claricia.

El pobre hala per envant sempre! sensa perdre es coratge mai, sempre cap a grec, i no parava de demanar a tothom, que topava sobre aquell ditxós penyal que s'alsava dins mar amb una casa an es cap curucull, pero negú n'hi sabia donar cap entre-senya.

Com ja feia una partida de setmanes que caminava sempre cap a grec, topa una ciutat. S'en hi entra, tresca carrers i carrers; i assetsuaixí surt a sa plaça. E-hi veu un remoli de gent; s'hi acosta, i va romandre esglayat.

cara de desamparar negú i manco una viuda amb set infants.

Sa viuda, fort i no't mogues, volgué que En Juanet al manco se'n dugués una recordansa, s'única cosa que conservava seua es seu homo; unes uieres.

En Juanet, per no fer-li es despreci, les va prendre, demaná an es Bal'le que soterrasen tot d'una es mort, i així la feren. I En Juanet pega bot de munt es cavall, despedint-se de tota aquella gent, i ja va esser partit de bell nou de d'allá cap a grec, cap a cercar sa seua dona i sa llampria meravellosa.

Dissapte qui vé veurem, si Deu ho vol i Maria, quines altres coses li succeiren pes camí abans d'arribar an es penyal aont s'onclo-moto tenia sa seua dona i sa llampria.

(Seguirá)

JORDI DES RECÓ

Ocupació de Tetuan

Dimegres d'aquesta setmana, dia 10, es Governador Militar de Ceuta, General Alfau, se va entregar a Tetuan amb so seu Estat Major i una bona escolta, un milenar d'homos, que no entraren dins la ciutat, esperant-lo an es voltants. E-hi entrá es General amb s'Estat Major i ocupá la ciutat en nom d'Espanya, issant-hi sa nostra bandera, sensa que negú li fés gens es per-que, sino que més tost tot-hom demostrá estar-ne content, anant sa gent més grossa, comensant per ses autoridats mores, a rendir homenatge a Espanya en sa persona des digníssim General Alfau. De manera que ja tenim Tetuan, i dins breu temps tendrem, si Deu ho vol, tot lo demés que mos senyala dins el Marroc es tractat amb França que firmárem s'altra diassa. Tot aixó es un gran bé per Espanya, i estam an es cas d'alegrar-mos-ne de bon de veres tots ets espanyols que hu som de cor.

L'any 1860 es nostró exércit va entrar dins Tetuan per força d'armas, i hahaguérem d'abandonar per por de sa por. Ara hi son entrats sensa desperar un tir, i totes ses probabilitats son de que, si Deu ho vol i Maria, ja no'm tornaren sortir: Tetuan i tot es seu territori ja será sempre d'Espanya. Com espanyols estam d'enhora bona, pero lo que s' diu d' enhora bona! Beníssim!

«La verdadera eua de Cristóbal Colón»

New York, 1912

Aixó és es títol d'un follet que mos es arribat aqueis dies, i no sabem qui haurá tenguda s'ocurrencia d'enviar-lo-mos. De totes maneres agraim coralment s'obsequi. Es follet té 96 planes; está molt ben estampat i du uns gravadets ben garrits. S'autor de tal libe es el doctor Constantí de Horta i Pardo, el qual se proposa escampar pel mon se creencia de que En Cristofol Colom, es descubridor de ses Amèriques, va esser nadiu de Galicia. Hem lletgit s'obreta del Dr. Constantí i no direm cap mentida assegurant que tal lectura mos ha fet passar una bona estona.

Ets arguments que adueix el Dr. Constantí per provar que En Colom va néixer a Galicia son un poc massa fluixos i no hi fan gaire bon paper dins una obra històrica seria. Li basta poc an aquest Doctor Constantí per donar per provat que En Cristofol Colom era nadiu de Galicia i de la ciutat de Pontevedra per més senyes. ¿Com tira abax el Dr. Constantí lo que diu es meteix Colom demunt s'escriptura de 22 de febrer de 1498, fundant un vinclé («Mayorazgo»): «de la qual ciutat de Génova som sortit i en la qual som nat.» ¿Com desfá el Dr. Constantí alló de que s' Magistat de St. Jordi de Génova en carta de 5 de maig de 1502 an En Cristofol Colom li digués: «amadíssim conciuatadá» (amatíssimus concivis) que hi afegís que Genova era «l'originaria patria de sua claritudine»? (Veiau C. Cantú, «Hist. Univ.», L. XIV, c. IV) ¿Com desfá el Dr. Constantí sa paraula des Tresorer des Reis Catòlics, En Francesc Gonzalez de

Sevilla, que escriu an es seu «libre de comptes» dia 5 de maig de 1487: «Di a Cristóbal Colomo, extranhero, tres mil maravedís, que está aquí faciendo algunas cosas complideras al servicio de sus Altezas?»

An aqueixes afirmacions tan explícites i terminants, reforçades amb altres monuments històrics d'aquell temps que donen En Colom per «extranhero», es a dir, per «genovés», oposa el Dr. Constantí un enfilai de documents notarials des sigle XV que parlen de diferents persones de Galicia que eren «Colom» de llinatge; pero cap n'hi ha de document d'aquell temps que diga ni un mot d'En Colom descubridor de ses illes i continent d'Amèrica o de les Indies. Si perque a Galicia hi havia «Colons» anes sigle XV, Cristofol Colom hagués d'esser de Galicia, també hauria d'esser de Mallorca, perque es ben cert que a Mallorca també n'hi havia de «Coloms» an aquell sigle.

I diu una altra cosa el Dr. Constantí, que no deixa de fer riaies a qualsevol que haja navegat qualche mica dins questions de crítica històrica. Ido el Dr. Constantí diu que, si En Colom se presentá com a de Génova i no de Pontevedra, es que sa mare era de nissaga judaica; i així com a-les-hores es qui eren de tal nissaga i es «gallegos» eren molt mal vistos a Castella i a Andalucía, si se fos presentat tal quin era a la Cort des Reis Catòlics, l'haurien donat per boig i l'haurien enviat a passetjar i no n'haurien volgut sebre res de s'empresa que proposava de descubrir les Indies anant cap a ponent, en lloc d'anar cap a llevant, que era s'única camí conegut fins a-les-hores.

Aquesta sortida del Dr. Constantí es tan extranya i sensa cap ni peus, que no mos ne podem avenir que un escriptor formal la faça. Perque veiam ¿aont consta que sa mare d'En Colom era jueva? ¿E-hu ha provat el Dr. Constantí? Cap prova presenta d'una tal cosa. ¿Aont consta que an es sigle XV es «gallegos» fossen mirats a Castella i a Andalucía amb tal despreci, que bastás que un fos «gallego» per no esser admés ni escoltat en-lloc i per que el considerassen inepte i dolent per tota empresa un poc grossa? ¿Aont consta que a Andalucía i Castella i manco a la cort des Reis Catòlics e-hi hagués ni hi reims tal concepte sobre es «gallegos»? No hu ha provat tampoc el Dr. Constantí, ni ha intentat provar-ho fins i tot. ¿No pretén ell que Fr. Diego de Deza, es gran protector d'En Colom, era de Galicia, «gallego»? Ara bé ¿no arribá aqueix a arquebisbe de Sevilla? ¿no va esser tal volta un des personatges de més influencia devant es Reis Catòlics? ¿L'aturá d'arribar a tot aixó sa seua condició de «gallego»?

Però allá ont el Dr. Constantí va més lluny d'osques, es allá ont diu que era un obstacle per esser escoltat En Colom a la cort des Reis Catòlics es fet d'esser ell fí d'ua dona de nissaga judaica. ¿Tal volta no eren de nissaga judaica es «Santa-Maries», es «Sant-Angels», es «La-cavallería», families de gran influencia dins Castella i Aragó i que ocupaven es primers càrrecs de l'Esglesia i de l'Estat? ¿Tal volta no era de nissaga judaica En Lluís de Sant-Angel, «Mestre-Racional» o «Contador Major» del rei Ferrán V., es a dir, una de ses persones més acostades an el Rei «Catòlic»? ¿L'aturá sa seua nissaga judaica d'arribar a un càrrec tan alt dins la Cort d'Espanya? Está a la vista que no. Per lo meteix no té cap fonament tot quant diu el Dr. Constantí que En Colom, per esser admes i escoltat sobre s'empresa de descubrir les Indies, hagué d'amagar que fos de Galicia i de nissaga jueva, i fingirse «extranhero». Sobre aixó d'En Lluís de Sant-Angel i de sa gran influencia d'aquelles families convertides des judaisme a la Fe catòlica, veiau Mn. Miquel Mir, «Influencia de los Aragoneses en el descubrimiento de America», Palma de Mallorca, 1892; Menéndez i Pelayo, «Heterodoxos Españoles», T. I, p. 631 i ss. En Lluís de Sant Angel va esser es qui acabá de apar es Reis Catòlics a que enviassen En

Colom a descubrir les Indies; ell els oferí i eis-e cercá es diners necessaris per s' empresa d'En Colom.

De manera que tot aixó que fabrica aqueix Dr. Constantí de que En Colom era de Pontevedra, i no «genovés» com tothom havia cregut fins ara, no té cap fonament ni «s pot admetre» en bona crítica històrica. De manera que, mentres no «s demostri lo contrari, hem de seguir considerant «genovés» En Cristofol Colom. El gran Menéndez i Pelayo posá demunt sa revista «El Centenario», (T. III, p. 55 i ss.) que «s publicava a Madrid l'any 1892 un article «de los historiadores de Colom», aont feia sa crítica de tals historiadors, d'Espanya i de fora d'Espanya; i sobre es lloc aont va néixer En Colom acabá per dir que lo més segur es considerarlo «genovés», prescindint de ses questions que hi ha entre diferents viles de sa rodalia de Génova que el se disputen, pretenint totes que En Colom era nadiu d'elles.

Si amb aixó el Dr. Constantí s'esberra una mica massa, amb altres coses que diu, endevina ferm, per exemple, quant diu que sa causa principal de sa despoblació d'Espanya acorreguda en es sigle XVI i XVII no va esser lo que diuen ets historiadors liberals i anticlericals, copiant-ho, es grans cap-closos, d'ets extrangers, tan inimics nostros com cruus i ignorants de ses coses d'Espanya, que aquella despoblació tan grossa pervengué d'haver trels d'Espanya es jueus sa derreria des sigle XV i es moriscs sa primeria des sigle XVII, i llavó d'haver-hi massa frares i monges i capellans i de tantes de guerres religioses que es fanatisme d'Espanya sostenugué dins Europa contra ets heretges (¡Aquí, aquí grate-hi! Aixó es lo que los cou ets extrangers: aqueixes guerres que les capturaren tan fort a ells). Ido bé, el Dr. Constantí la veure que sa causa de tal despoblació d'Espanya an aquells sigles va esser s'emigració d'espanyols cap a América, va esser que devers sis milions d'espanyols se'n anaren a poblar ses Amèriques. Si, en devers dos sigles se'n hi anaren sis milions d'espanyols! ¿Com no s'havia de despoblar l'Espanya? ¿Es cap deshonra, es capta aixó per Espanya? Es tot lo contrari: una altíssima gloria per l'Espanya. No, cap nació del mon ha fet tan de bé mai com va fer l'Espanya catòlica per ses seues colonies.—Ja sería bo s'encals que se'n durien ets anticlericals si mos venien a tocar es pontet sobre aixó de sa colonisació espanyola a les Amèriques i a Oceania!

Amb lo que també mos ha feta molta de gracia es Dr. Constantí es amb lo que diu que ets ociosos i indolents andalusos i castellans creuen, per ignorancia supina, que es treballador i honrat poble gallego, es un poble d'imbécils i d'estúpids, incapas de produir res intel·lectualment.

I a les hores el Dr. Constantí pega fort ferm an En Canalejas (al cel sia) i an En Dato perque, essent nadius de Galicia, se'n amagaven, se'n avergonyien.

No mos acaba de semblar bé que el Dr. Constantí se demostri tan contrari de castellans i andalusos dins una obra que ell destina a córrer pel mon. Perque ell los me tracta de «quixots, d'ignorants, de vagos; i a Madrid li diu «sa Babilonia des perjuri i sa Sodoma des delits carnals»; i fins arriba a dir aquestes paralles: «...Demunt es sufrit Poble gallego s'estén desde els Reis Catòlics un concepte despreciatiu, després que l'espuiaren de ses seves institucions de nacionalitat; du quatre sigles de recórrer totes ses amargures, i arribará an el Gólgota, si els seus pacients i humils fills no presenten cara contra es govern de Castella».

Si está lleig dir aixó devant ets estrangers, tampoc no está gens garrít que hi haja qui dona peu a que tals coses se diguen. Ja convendria ferm que devers Castella se posassen una mica més a lo respecte de ses altres regions ger-

manes, i que no treguessen tampoc sa gent des solc. Nostros n'hem vistes de coses entre castellans i gallegos que no porien anar ni amb rodes, i que, si no justiquen, expliquen ses andanades del doctor Constantí contra es castellans.

Es evident que convé a caramull que tots ets espanyols e-hu facem de tot per viure, no com a cans i gats, sino com a bons germans.

Dues Pastors del bisbe de Vich

També aquest sapientíssim Bisbe, que tant mos distingeix amb la seua amistat que lletgeix amb un gran interès LA AURORA, mos ha hourats enviantnos ses dues derrerres «Pastors» seues (mos envia totes ses que publica) una sobre ses setze centenari de sa pau que Constantí doná a l'Esglesia amb so seu famós decret de Milán, i s'altra amb motiu de s'assassinat d'En Canalejas (al cel sia): sa primera es castellá, sa segona en catalá. El Senyor de Bisbe de Vich les hi publica en catalá casi totes ses seues «Pastors», que sempre resulten de pinyol vermei, com e-hu son sigularment aqueixes dues derrerres, aont dona ventim per llarg an es polític que volen fer lo contrari de lo que feu el gran emperador Constantí. ¡Aqueix doná sa llibertat a l'Esglesia i aquells la volen despujar de tota llibertat i deixar-la de tal manera que no puga fer alló per lo que Deu la fundá, salvar el mon. El Bisbe de Vich an aqueis polític criminals eis-e deixa esbenats, estormeiat; com fibla també i capxifolla horrosament dins s'altra «Pastor» baix des títol de «Idees que maten y paraules que vivifiquen», tots aquells qui fan o permeten qu'altres fassen ses propagandes nihilistes i anarquistes de s'atentat personal des robar, calar foc i matar, de s'odi personal a Deu i d'estrengolar l'Esglesia i fer mal bé i afonar tot s'orde religió i social. ¡Quina llástima que ets homos y sobre tot es Governants de avui en dia no se retgesquen per aqueixes ensenyances lluminoses i salvadores de l'Esglesia Catòlica, tan magistralment esplicades i espinzella-des dins aqueixes dues Pastors del Bisbe de Vich, a n-e qui enviam mil gracies per haver-mos obsequiats enviant-mos-ne un exemplar.

Secció local

Es sortoi des que corren sa, quinta va esser diumenge pessat, i no hi succeí res de particular més que n'hi hagué que tregueren baix, i en quedaren fellows; n'hi hagué que tregueren alt i en quedaren ben satisfets, i llavó, naturalment n'hi hagué que tregueren entremig d'alt i baix, i aqueis, es clar, están en lá com sa jaia Miquela, ni mig contents mig fellows. ¡Ja hu val!

Aquesta setmana s'Ajuntament acordá demanar an es ram de Correns que posin un caixó a «La Sala» per tirar-hi cartes. Molt ben pensat ¡Deu faça que hi siga prest aqueix bo de caixó. Amén!

Encara dingolendetja per dins Manacor aquell desfresat de protestant que diu a la gent si volen comprar «els Evangejis de Jesucrist». ¡No n'hi compreu, manacorins! que son uns «Evangejis» que no vos ne poreu fiar gaire perque es protestants, e-hen passada sa má i hi han deixada mettáfera; no es just sa paraula de Deu tal com Deu, la dictá, sino mestajada qualche mica. I sobre tot, qui es cap protestant per dur l'Evangelí en-lloc? Jesucrist comaná l'Evangelí a l'Esglesia Catòlica, i sols l'Esglesia es s'enviada de Jesucrist per dur i predicar l'Evangelí a tots es pobles de la terra. Per aixó aquets protestant que caplleva per Manacor, si encara hi caplleva, se'n pot tornar per allá aont vengué, que no l'hem mester per res.

Demá a l'esglesia de ses Sirventes de la Sta. Família hi haurá sa «Visita de ses Urnes, amb sermó i demés: solemnitat. No he faceu falta, devots de la Sagrada Família!